

4^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΙΚΑΙΑΣ
«ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ»

ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ : 2009 - 2010

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ
ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ:

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:

A1

Δερμιτζόγλου Θεανώ
Καρολίδη Πηνελόπη
Ντουρακοπούλου Σαββίνα
Παυλοπούλου Μαρία

B1

Αρβανίτη Μαρία
Γιαγιά Μέγκυ
Δημητροπούλου Γεωργία
Σκουλουδάκη Αγάπη
Σφυρόερα Καλλιόπη

B2

Ταξοπούλου Αργυρώ

B3

Αρμούρου Σοφία
Γαλιάτσου Ελένη
Σαλαλίδου Αναστασία

Γ1

Αθανασάκου Μαρία
Κορέση Μαρία
Λεονταρή Αναστασία

Γ2

Καπλανιάν Κάρολος
Μπούτζουκας Νίκος
Τσιτριδίου Πελαγία
Χρυσαιφίδης Παντελής

Γ3

Ντίνεφ Θάνια

ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:

Καππή Βασιλική (ΠΕ 05)
Μακρή Δήμητρα (ΠΕ 02)

Κυρίες & κύριοι,
φίλοι συμμαθητές...

Η σημερινή μας συγκέντρωση σκοπό έχει να παρουσιάσει τη ζωή και το έργο ενός σημαντικού λογοτέχνη της γενιάς του 30, του Ηλία Βενέζη. Το σχολείο μας, το 4^ο Γυμνάσιο της Νίκαιας, φέρει το όνομά του. Ποια μπορεί να είναι άραγε η σχέση ενός σχολείου της Νίκαιας με το συγκεκριμένο λογοτέχνη;

Για να το καταλάβουμε αυτό, πριν παρουσιάσουμε τη ζωή και το έργο του Βενέζη, θα πρέπει να πούμε δυο λόγια για τη γέννηση της Νίκαιας ή Κοκκινιάς, όπως λεγόταν πριν από το 1940.

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΙΑΣ

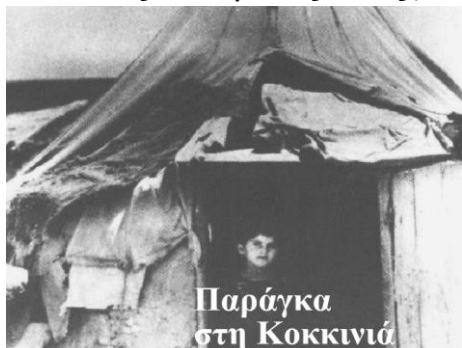
Η πόλη μας, είναι μια πόλη που αναδύθηκε από τις στάχτες μιας εθνικής καταστροφής από τις χειρότερες ίσως στην πορεία του γένους μας, της Μικρασιατικής καταστροφής του 1922.

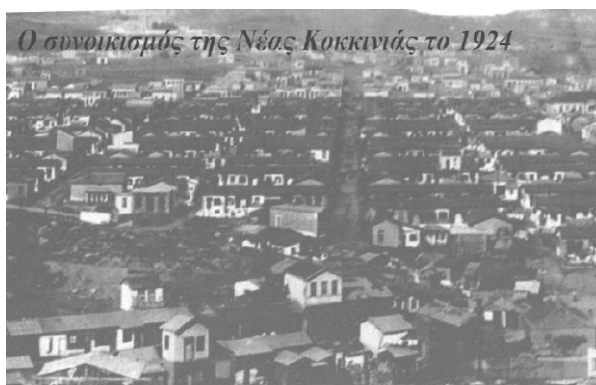
Η Σμύρνη στις φλόγες (13 - 14 Σεπτεμβρίου 1922)

Η Νίκαια ως κατοικημένη περιοχή, ως οικισμός, ως πόλη δεν υπήρχε πριν το 1922. Ήταν μια απέραντη έρημη έκταση, στις παρυφές του Πειραιϊκού λιμανιού. Άξενη και άδενδρη με το όνομα Κοκκινάδα. Σ' αυτόν τον αφιλόξενο τόπο, αναζήτησαν καταφύγιο

τα πένθιμα караβάνια των προσφύγων της εθνικής συμφοράς του 1922. Ξεριζώθηκαν από τις πανάρχαιες κοιτίδες τους, περιπλανήθηκαν και κατέφυγαν σ' αυτήν την ελεύθερη γωνιά της Μεγάλης Πατρίδας τους, για να θεμελιώσουν τις νέες τους εστίες.

Ο θεμέλιος λίθος του προσφυγικού συνοικισμού της Κοκκινιάς τέθηκε στις 18 Ιουνίου 1923. Εκεί στεγάστηκαν 6.390 οικογένειες σε 4.484 παραπήγματα, ενώ μέχρι το 1925 είχαν χτιστεί 10.000 δωμάτια για 45.000 οικογένειες.

Η Κοκκινιά ήταν η μεγαλύτερη προσφυγούπολη στην Ελλάδα μετά τη Θεσσαλονίκη.

Τον Ιανουάριο του 1934 ο συνοικισμός έγινε ο Δήμος Νέας Κοκκινιάς και αποσπάστηκε από το Δήμο Πειραιά.

Το 1940 μετονομάσθηκαν η πόλη Νέα Κοκκινιά και ο Δήμος Ν. Κοκκινιάς αντιστοίχως σε Νίκαια και Δήμο Νίκαιας.

Το όνομα αυτό είχε προτείνει ο δικηγόρος και αργότερα δήμαρχος Ιωάννης Μελάς, τεκμηριώνοντας

ιστορικά την πρότασή του: «*Εάν υπάρχει πόλις τις του τέως υποδούλου Ελληνισμού, γνωστή εις την παγκόσμιον σκέψιν, πλήρης ενδόξου παρελθόντος, περιβεβλημένη θρύλου και αληθούς αίγλης, καλύπτουσα διά του αγίου ονόματός της τους Ελληνικούς Βυζαντινούς αιώνας, η πόλις αυτή, μετά την Κων/πολη, αναμφισβητήτως είναι η ΝΙΚΑΙΑ...*»

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ο Ηλίας Βενέζης (λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου) γεννήθηκε στις Κυδωνίες (Αϊβαλί) της Μικράς Ασίας . Εκεί είχε μετοικήσει από την Κεφαλονιά ο παππούς του, Δημήτριος Βενέζης, μετά το τέλος της Ελληνικής Επανάστασης. Ενώ το παρωνύμιο Μέλλος είχε επικρατήσει ως επίθετο της οικογένειας, ο συγγραφέας υιοθέτησε το Βενέζης. Ήταν γιος του Μιχαήλ Δ. Μέλλου και της Βασιλικής Γιαννακού Μπιμπέλα. Είχε έξι αδέρφια.

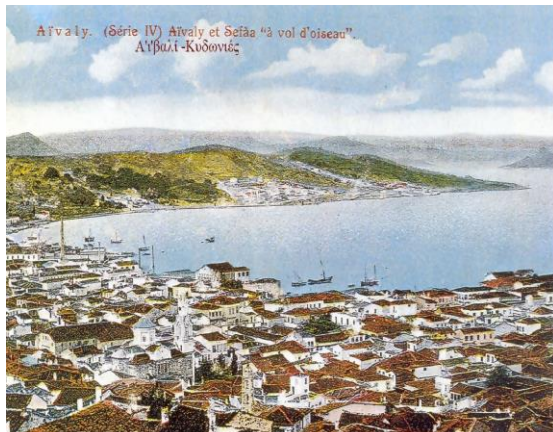
Οικία Βενέζη στο Αϊβαλί

Σε αυτοβιογραφικό του σημείωμα γράφει ότι γεννήθηκε το 1904, ενώ άλλα επίσημα έγγραφα πιστοποιούν ως χρονολογία γεννήσεως το 1889.

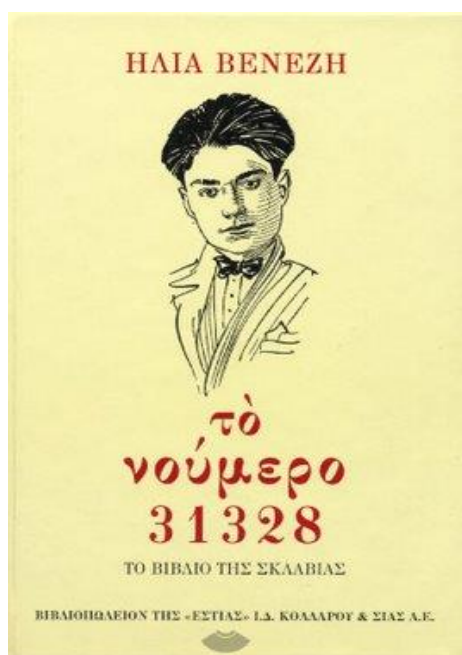
Μεγάλωσε στο Αϊβαλί ως το 1914, οπότε λόγω του διωγμού των Ελλήνων, αναγκάστηκε να καταφύγει με την υπόλοιπη οικογένεια στην πατρίδα της μητέρας του, τη Μυτιλήνη. Ο πατέρας και η αδελφή του Αγάπη παρέμειναν στο Αϊβαλί. Στη Μυτιλήνη, παράλληλα με το σχολείο, βοηθούσε την οικογένειά του εργαζόμενος σε ένα φούρνο.

Το 1919 επέστρεψε στην πατρίδα του, όπου τελείωσε το γυμνάσιο και διορίστηκε βοηθητικός καλλιγράφος γραμματικός στη Μητρόπολη Κυδωνιών.

Στο Αϊβαλί γνώρισε το Φώτη Κόντογλου και από το 1920

συνεργαζόταν με τα περιοδικά *Νέα Ζωή* της Σμύρνης και *Λόγος* της Κωνσταντινούπολης, υπογράφοντας ως Λέλος Βενέζης. Το Σεπτέμβριο του 1922, τις δύσκολες αυτές μέρες για τους Έλληνες της Μικρασίας και ενώ η οικογένειά του εγκατέλειψε οριστικά πλέον την πανάρχαια αυτή κοιτίδα του Ελληνισμού, ο ίδιος αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους και υπηρέτησε στα τάγματα εργασίας στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας για δεκατέσσερις μήνες.

Καρπός της οδυνηρής αυτής εμπειρίας είναι «**Το νούμερο 31328**» (ο αριθμός του στα εργατικά τάγματα), «Το βιβλίο της σκλαβιάς», όπως το χαρακτηρίζει ο ίδιος. Οι Τούρκοι συγκροτούσαν αυτά τα τάγματα εργασίας (τα περιβόητα «αμελέ ταμπουρού») από τους αλλοεθνείς στρατεύσιμους. Ο Βενέζης «στρατολογήθηκε» σ' αυτά και συγκαταλέγεται στους ελάχιστους που κατόρθωσαν να επιζήσουν.

Κάτω από άθλιες συνθήκες διαβίωσης, που αποδεκάτιζαν το εξασθλιωμένο πλήθος των σκλάβων-αιχμαλώτων, με το μαρτύριο της πείνας και της δίψας πάντοτε παρόν, με τις επιδημίες να θερίζουν, με ατελείωτες εξαντλητικές οδοιπορίες, με βιασμούς, λεηλασίες και κάθε τύπου αγριότητες, οι στρατολογημένοι έσπαζαν πέτρες, άνοιγαν δρόμους, επισκεύαζαν γέφυρες, αποκαθιστούσαν τις καταστροφές που είχε προκαλέσει στο προσωρινά νικηφόρο πέρασμά του ο ελληνικός στρατός, με

έκδηλη τη διάθεση των Τούρκων να εκδικηθούν.

Σε αυτή τη θλιβερή και ετοιμοθάνατη πομπή, που μετακινείται συνεχώς, ο άνθρωπος παύει να έχει προσωπικότητα, γίνεται ένας αριθμός χωρίς παρελθόν, χωρίς ιστορία και χωρίς μέλλον.

Μετατρέπεται σε άθυρμα στα χέρια των αντιπάλων του, μία ύπαρξη χωρίς καμία αξία, μέσα στη φρίκη, τον παραλογισμό και την παραφροσύνη του πολέμου.

Το βιβλίο είναι ένα συγκλονιστικό χρονικό *«γραμμένο με αίμα»*, όπως επεσήμανε ο ίδιος ο Βενέζης, προσθέτοντας: *«Λέω για την καυτή ύλη, για τη σάρκα που στάζει το αίμα της και πλημμυρίζει τις σελίδες του»*. Στην αρχική του μορφή γράφτηκε το 1924 και ξαναδουλεύτηκε το 1931, οπότε εκδόθηκε για πρώτη φορά. Η επιτυχία που σημείωσε τότε ήταν τεράστια, ακόμα και έξω από τον ελληνικό χώρο.

Είναι ένα υπέροχο βιβλίο, μνημείο όχι μόνο της ελληνικής, αλλά της παγκόσμιας λογοτεχνίας, είναι μια διαμαρτυρία εναντίον του παραλογισμού του πολέμου, που δεν ξεχωρίζει καλούς και κακούς, μια αληθινή ιστορία.

Θα παραθέσουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το βιβλίο:

Αποσπάσματα από το έργο : **«Το νούμερο 31328»**

[...] «Ξεκινήσαμε. Περπατήσαμε ίσαμε δύο ώρες μες στα χωράφια. Τότε ήρθε η νέα συμφορά. Το παιδάκι δεν μπορούσε πια να βαδίσει. Κάθισε κάτου κ' έκλαιγε. Ο πατέρας του αναγκάστηκε να το σηκώσει στον ώμο. Το τρυφερό βάρος λύγισε την εξαντλημένη αντοχή του σ' απελπιστικό βαθμό. Ήταν πολύ χοντρός. Βουτηγμένος στον ιδρώ και στην σκόνη έτρεχε να προφτάξει το караβάνι. Ολοένα έμενε πίσω. Με τα χέρια του, που βαστούσαν τώρα το μωρό, δεν μπορούσε να καθαρίζει τα γυμνά ποδάρια του από τα αγκάθια. Έτσι, όταν ο πόνος γινόταν αβάσταγος, ή σαν χτυπούσε σε καμιά πέτρα, έμπηγε τις φωνές. Πηδούσε, έτρεχε μια στιγμή πατώντας στο ένα ποδάρι, ύστερα έχανε την ισορροπία του, τσούπ! Ήταν ωραίο- να σκας στα γέλια. Τα δάκρυά του τρέχαν. Μαύριζαν την ίδια στιγμή απ' την σκόνη που βιαζόταν να κολλήσει πάνω τους.

- Για δεν κοιτάζεις, τότε που καθίσαμε, να τυλίξεις κι εσύ τα ποδάρια σου σε κανά παλιόπανο! του φώναζε κάποιος δικός μας.

Κι αυτός παρακαλούσε να τον λυπηθούμε.

- Μη μ' αφήνετε! ικέτευε σπαρακτικά.

Σε λίγο γονάτισε. Έμεινε. Από τα πόδια του έτρεχε μαύρο σκοτωμένο αίμα, εκεί προς τα χτυπημένα δάκτυλα.

Το κοπάδι στάθηκε. Οι στρατιώτες πολέμησαν να τον κάμουν να πέσει πάλι στον δρόμο. Τον σπρώχνανε. Τίποτα. Τον χτυπούσαν με τα κλαδιά. Ύστερα με τα κοντάκια. Το παιδάκι έμπηξε τις φωνές.

- Θα τον σκοτώσετε! Δεν το βλέπετε; χιμά έξαλλη η γυναίκα του, μπαίνοντας ανάμεσα στους στρατιώτες. Θα το σηκώσω εγώ το παιδί.

Έτρεμε τ' αχείλι της. Η ματιά ήταν κρύα και σκληρή. Τέντωσε τα αδύνατα χέρια κι έβαλε το παιδί που έκλαιγε στον ώμο της.

Δεν το χάιδεψε. Κανένας μας δεν κουνήθηκε να προσφερθεί.

- Δεν θα βαστάξει, γυναίκα είναι, λέει ένας δικός μας.

- Ναι, δεν θα βαστάξει.

Γύρισα και κοίταξα τον πλαϊνό μου. Κι αυτός κοίταζε παρακάτω. Κοιτάζαμε ο ένας τον άλλο. Θα ήταν ένα τελευταίο ίχνος ντροπή από την παλιά ζεστή καρδιά-που να την αγγίξεις.. Μα κανείς δεν κουνήθηκε.

Ο ρολογάς σηκώθηκε και ξεκινήσαμε. Σε λίγο η γυναίκα, η σκληρή ματιά, χαμήλωσε. Έπιασε να μερεύει. Κ' έπειτα, σιωπηλά, βούρκωσε.

Έπεσε λίγο πιο πέρα. Άρπαξε φρενιασμένη το παιδάκι στην αγκαλιά της και ξέσπασε σε δάκρυα.

- Αφήστε μας! ... αφήστε μας να τελειώνουμε! ... φώναζε μες στ' αναφιλητά.

- Ε! λέει φουρκισμένος ο αρχηγός της συνοδείας. Πάρτε ένας άλλος το παιδί!

Κάμαμε όλοι μια ασυναίσθητη κίνηση, να ξεφύγουμε έναν κίνδυνο. Οι στρατιώτες άρπαξαν έναν απ' τους τελευταίους της γραμμής και του καθίσαν το παιδί στον ώμο. Πιο πέρα αυτός φώναζε να το δώσουν και σ' άλλον. Ήρθε κ' η σειρά μου. Ήταν αληθινό μαρτύριο- γιατί τρέχαμε, πεινούσαμε, ήμαστε γυμνοί, ήμαστε για να πέσουμε από στιγμή σε στιγμή, εμείς οι ίδιοι.

Βάδιζα τρικλίζοντας, ύστερα φώναξα να το πάρει κι άλλος. Όλοι τρέχανε να βρεθούν στις πρώτες γραμμές, να ξεφύγουν. Σαν το ξεφορτώθηκα έπιασα κ' εγώ να τρέχω, μη μου το ξαναδώσουν. Είχε γίνει φόβητρο- ένα παιδάκι. Η οργή σκλήραινε ολοένα τις τυραγνισμένες μας καρδιές.

- Τι θέλει και δεν ψοφά! ξέσπασε, άξαφνα, ένας άγρια.

- Μπας κ' είναι να βαστάξει; λέει ένας άλλος, που νοιαζόταν να βρει και μια δικαιολογία. Ας το σκοτώσουν να ησυχάσει!

Κανείς δεν είπε πως είναι κρίμα. Ήταν μίσος για ένα παιδάκι; Ναι.

Ήταν.».....

Κεφ. Ε' (95-98)

Σε άλλο απόσπασμα ο συγγραφέας διηγείται πώς γινόταν το "ξάφρισμα", δηλαδή η επιλογή αιχμαλώτων για εκτέλεση, κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας του από τους Τούρκους:

[...] «Ο αξιωματικός βλέπει με το φως και τραβά ένα δικό μας όξω απ' τη γραμμή, στο πλάι. Τον κοιτάζει, γελά, ύστερα προχωρεί παρακάτω. Τραβά άλλον ένα.

-Κι εσύ, παλιόσκυλο! λέει.

Άλλον ένα. Το φως, ο στρατιώτης με τη λάμπα, πλησιάζει ολοένα στο μέρος μας. Αυτό το φως λάμπει σα να έχει μια φοβερή υποχρέωση -έτσι, να πρέπει. Μια γρήγορη στιγμή αναρωτιέμαι αν διαλέγει μικρούς για μεγάλους. Μα βλέπω πως παίρνει ανακατωτά, απ' όλα τα σεσίτια. Στο μεταξύ το φως έφτασε. Είναι μπροστά μου. Αισθάνομαι τα μικρά μου χρόνια απροφύλαχτα, έτσι στήθος με στήθος. Η

ανάσα κόβεται. Το χέρι του αξιωματικού απλώνεται να με τραβήξει. Μα την ίδια ακριβώς στιγμή, μια τιποτένια στιγμή, τακ, ο αξιωματικός παραπάτησε απ' το μεθύσι. Γελά. Κάνει προσπάθεια να ισορροπήσει, αλλά με την κίνηση τούτη η θέση του αλλάζει κατά δυο πόντους. Δυο τιποτένιοι πόντοι. Το χέρι του πέφτει ίσα πάνου στον καπετάνιο, δίπλα μου. Ανασαίνω βαθιά. Α, εκεί βαθιά είναι μια σκληρή χαρά, μια τέτοια σκληρή χαρά...»

Σύμφωνα με μαρτυρία της κόρης του, το νούμερο 31328 χαραγμένο πάνω στη σιδερένια πλάκα που φορούσε στο χέρι του, στα Τάγματα Εργασίας, βαθιά στην Ανατολή της κακουχίας, ο συγγραφέας δεν το αποχωρίστηκε ποτέ. Το 'χε πάνω στο γραφείο του, το

'παιρνε μαζί του, όταν πήγαινε ταξίδι.

Αφέθηκε ελεύθερος το 1923 και επέστρεψε στη Λέσβο για να βρει την οικογένειά του. Εκεί υπήρχε αξιόλογη λογοτεχνική κίνηση (λογοτεχνικός κύκλος της **Λεσβιακής Άνοιξης**) με πρωτεργάτη τον Στράτη Μυριβήλη. Αυτός μάλιστα τον παρακίνησε να καταγράψει την αιχμαλωσία του και έλεγε χαρακτηριστικά ότι *"του έμαθε πώς να κρατάει το μολύβι στο χέρι"*. Το **«Νούμερο 31328»** δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες το 1924 στην εφημερίδα **Καμπάνα** της Μυτιλήνης, διευθυντής της οποίας ήταν ο Μυριβήλης. Έγινε επίσης συνεργάτης του **Ταχυδρόμου** των Μυριβήλη και Θείελπη Λευκία, καθώς επίσης και άλλων εφημερίδων και περιοδικών του νησιού.

Αυτή την περίοδο εργαζόταν αρχικά στο Πλωμάρι, ως υπάλληλος της Διευθύνσεως Κτημάτων εξ Ανταλλαγής του Υπουργείου

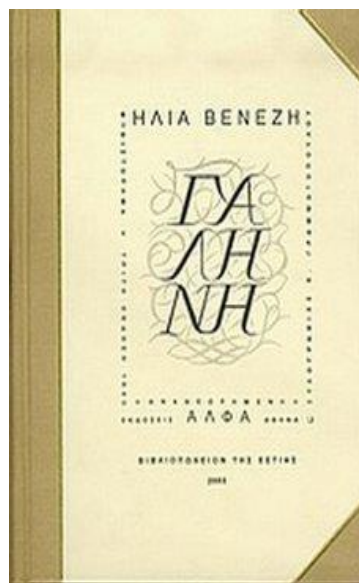
Γεωργίας και στη συνέχεια ως υπάλληλος στις Τράπεζες, Εθνική και Ελλάδος.

Το 1928 πήρε το τρίτο βραβείο στο διαγωνισμό διηγήματος της Νέας Εστίας για το διήγημά του «Ο Θάνατος» και το ίδιο έτος κυκλοφόρησε το πρώτο του βιβλίο «Ο Μανώλης Λέκας» και άλλα διηγήματα.

Το 1932 μετατέθηκε στο υποκατάστημα της Τράπεζας Ελλάδος στην Αθήνα και εγκαταστάθηκε μόνιμα στην πρωτεύουσα. Παντρεύτηκε το 1938 την Σταυρίτσα Μολυβιάτη με καταγωγή από το Αϊβαλί, με την οποία απέκτησε μια κόρη, την Άννα.

Ακολουθεί, το μυθιστόρημα «Η Γαλήνη» (1939), με θέμα τα βιώματα ενός κοπαδιού κυνηγημένων προσφύγων από τη Φώκεια της Μικράς Ασίας, που γυρεύουν τη νέα τους πατρίδα στην ερημιά της Αναβύσσου «ένα από τα πικρά βιβλία της γενιάς μας», όπως το χαρακτηρίζει ο ίδιος. Από την ομαδική απόγνωση ξεχωρίζουν σιγά σιγά τα πρόσωπα, το πάθος για τη ζωή που πρέπει να συνεχιστεί, τα όνειρα που ριζώνουν για να χτυπηθούν και πάλι από τη μοίρα, η αναζήτηση της λύτρωσης και της γαλήνης.

Το βιβλίο γίνεται θερμά δεκτό από κοινό και κριτικούς και τιμάται με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας και με έπαινο της Ακαδημίας Αθηνών (αργότερα θα γίνει και τηλεοπτική σειρά).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.

Το έργο αφηγείται τις περιπέτειες των οικογενειών του γιατρού Δημήτρη Βένη, και του απλού αγρότη Φώτη Γλάρου, προσφύγων από την Παλαιά Φώκεια της Μικράς Ασίας, που εγκαταστάθηκαν μαζί με άλλους Φωκιανούς το Φθινόπωρο του 1924 στην παραλία της Αναβύσσου.

Οι φωκιανοί έρχονται στη γη της Αναβύσσου. Οι βοσκοί που έχουν τα χειμαδιά τους στην περιοχή τους απειλούν για να τους διώξουν. Οι αρχαιοκάπηλοι που δρουν στην περιοχή τους βλέπουν με μισό μάτι. Οι πρόσφυγες αρχίζουν να ξεχερσώνουν τον τόπο. Ο Φώτης Γλάρος, σκάβοντας στο χωράφι του, βρίσκει ένα άγαλμα κούρου. Οι αρχαιοκάπηλοι τού το κλέβουν. Το νερό της μεγάλης πλημμύρας παίρνει τη γυναίκα του. Αυτός όμως δεν το βάζει κάτω, ξαναπαντρεύεται μια γυναίκα από το πάνω χωριό, όπου έχουν εγκατασταθεί κυρίως πρόσφυγες από την

Καππαδοκία, φτιάχνει μια βάρκα, κλέβει αλάτι από τις αλυκές που λειτουργούν **Από την τηλεοπτική σειρά της ΕΡΤ (1976)**

στην Ανάβυσσο, και αρχίζει εμπόριο με την Αίγινα.

Ο γιατρός Δημήτρης Βένης δεν θέλει να παραδοθεί στη σκληρή μοίρα του ξεριζωμού και της προσφυγιάς, φυτεύει τριανταφυλλιές, φροντίζει και συμβουλεύει τους πρόσφυγες. Πιστεύει βαθιά μέσα του, ότι μόνο κυνηγώντας χίμαιρες, μπορεί ο άνθρωπος να ξεφύγει από τη σκληρή πραγματικότητα που τον πνίγει.

Η γυναίκα του, Ειρήνη αρνείται να δεχθεί τη μοίρα της, κλείνεται στον εαυτό της και βασανίζει τον γιατρό, βγάζοντας επάνω του όλη την κακία που σώρευσαν μέσα της οι κακοτυχίες της οικογένειάς της και της πατρίδας της.

Ο γιατρός, φυτεύει τριαντάφυλλα στο άγονο χώμα της Αναβύσσου. Η Ειρήνη τα ξεριζώνει. Η πάλη των δύο αυτών ανθρώπων, η πάλη της χίμαιρας με τη σκληρή πραγματικότητα είναι το θέμα του βιβλίου. Τα άλλα, η πλημμύρα, η αρχαιοκαπηλία, ακόμα και η δολοφονία της μονάκριβης κόρης τους, είναι μόνο

το σκηνικό του δράματος. Πρωταγωνιστής είναι ο αγώνας και η αγωνία του γιατρού, του Έλληνα, του ανθρώπου, να φτάσει στη Γαλήνη κυνηγώντας χίμαιρες.

Αποσπάσματα από το έργο «Η Γαλήνη»

[...]

«Στην κατασκήνωση των προσφύγων έγινε μικρή κίνηση. Οι άνθρωποι σηκώνονταν όρθιοι, ο ένας έδειχνε στον άλλο κατά το μέρος της μικρής χαραδρας που άνοιγε ανάμεσα στους λόφους.

— Κοιτάξτε! Έρχονται άνθρωποι! Ποιοι να 'ναι;

Ήταν μια πομπή δεκαπέντε ίσαμε είκοσι βλάχοι, νέοι και γέροντες. Με τα λιοκαμένα πρόσωπα, όλα με μακριές γενειάδες, με τις κάπες τους και τις γκλίτσες στα χέρια, πλησίαζαν σιωπηλά, μ' επισημότητα, φιγούρες ερχόμενες από παμπάλαιους χρόνους. Το αργό περπάτημα και η σιωπή τους σκόρπισε μονομιάς

ένα απροσδιόριστο αίσθημα φόβου στο κοπάδι των Φωκιανών.

Όλοι μαζευτήκαν ασυναίσθητα στο ίδιο μέρος, στο κέντρο της κατασκήνωσής τους. Σα να θέλαν να συγκεντρώσουν τη δύναμή τους.

— Όρα καλή! είπε ο πρώτος βοσκός, ένας απηλός γέροντας, ο πιο σεβάσμιος απ' όλους, ο ίδιος που ο αναγνώστης θυμάται, τη χτεσινή νύχτα, στην κορφή του βουνού. Όρα καλή! είπε κ' έφερε ένα γύρο τη ματιά του.

Από δεξιά κι από ζερβά κι από πίσω του σταθήκαν οι άλλοι οι δικοί του, οι βοσκοί, ακουμπώντας με τις μασχάλες στις γκλίτσες τους.

— Καλώς τους! αποκριθήκαν πολλά στόματα οι πρόσφυγες.

— Τι είσαστε;

— Πρόσφυγες είμαστε! Πατρίδα μας ήταν οι Φώκες!

— Και τώρα πούθε ερχόσαστε;

— Ένα χρόνο περιπλανηθήκαμε στα μέρη της Πελοπόννησος κ' υποφέραμε πολύ. Τώρα μας δώσαν τη γη εδώ, για να μείνουμε.

Ανάμεσα στις στερεωμένες γκλίτσες των βοσκών έγινε μικρή κίνηση. Μετακινηθήκαν, σάλεψαν λίγο, πάλι ησυχάσαν. Κανένας δε μίλησε άλλος απ' το γέροντα.

— Σας δώσαν, είπες, τη γη αυτή; κ' η φωνή του άρχισε να γίνεται τραχιά. Ποιος σας την έδωσε; Ποια γη;

— Το Κράτος μάς είπε: «Δική σας είναι η γης της Ανάβυσσος.» Μας είπε να 'ρθουμε και να την πάρουμε!

— Σας είπε να 'ρθετε και να την πάρετε; Και πού 'ναι τα κοπάδια σας, τα ζωντανά σας;

— Δεν έχουμε κοπάδια. Δεν είμαστε βοσκοί. Θα ξεχερσώσουμε τη γη, και θα φυτέψουμε αμπέλια, και θα σπείρουμε σιτάρι.

— Τι μιλάς, άνθρωπε, για σιτάρι και για αμπέλια που θα φυτέψετε σ' αυτή τη γη! φωνάζει έξαλλος ο γέροντας. Τήρα λοιπόν κατά κει!

Σήκωσε το χέρι που βαστούσε το ραβδί του κ' έγραψε έναν κύκλο σ' όλο το μικρό κάμπο τον κλεισμένο απ' τους λόφους. Χωρίς να το θέλουν, όλα τα μάτια ακολούθησαν τον κύκλο, υποταγμένα στην προσταγή της χειρονομίας.

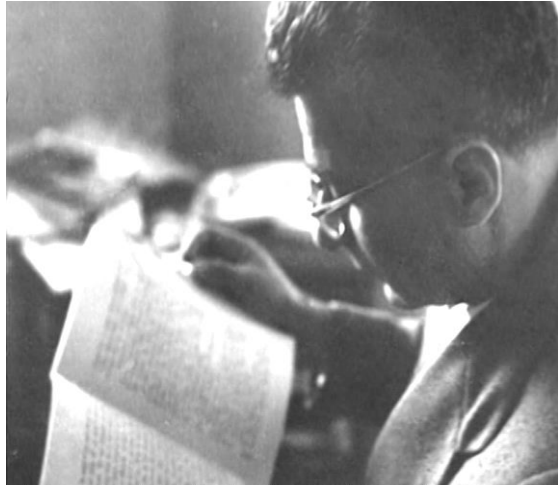
— Από τότες που είμαστε εμείς εδώ, λέει η αυστηρή φωνή, κι από τότες που ήταν οι πατέρες μας, κ' οι πατέρες τους, σ' ετούτη τη γη μονάχα βούρλα και πουρνάρι βλασταίνουν, και τίποτ' άλλο δεν έζησε εδώ εξόν τα κοπάδια μας! Λοιπόν, για τι σιτάρι και για τι αμπέλια μού μιλάς!

Είχε το βαρύ, το ακατάλυτο και ανελέητο των παμπάλαιων πραγμάτων, της μοίρας ή του θανάτου, η βαθιά φωνή που ερχόταν από μακρινούς χρόνους να υπερασπίσει τη γη τους απ' τους βάρβαρους.

— Μονάχα τα κοπάδια μας, σου είπα, κ' εμείς μπορούμε να κάμουμε στον έρημο τούτον τόπο, γιατί έτσι το βρήκαμε απ' τους γονιούς μας. Μονάχα εμείς μπορούμε να βαστάξουμε εδώ, γιατί μας φωνάζει το χώμα, αυτό κι όχι άλλο! Λοιπόν, τι γυρεύετε εσείς, φουκαράδες στα μέρη μας;

Έλεγε, έλεγε κ' η φωνή του έτρεμε, σα να προαισθανόταν πως η προσπάθεια ήταν μάταιη.

— Θα πεθάνετε στη δίψα! έλεγε. Πηγή νερό δε βρίσκεται εδώ. Κι αν σκάψετε βαθιά και βρείτε φλέβα, το νερό θα 'ναι γλυφό σα θάλασσα. Θα σας ρημάξουν οι πυρετοί, κι ο αγέρας κι ο άμμος. Αν γίνει και φυτρώσει σπαρτό, ο άμμος θα κάθετει

απάνω στο φύλλο του και στον καρπό του και θα τον ξεραίνει. Πριν δείτε σοδειά, θα 'χετε πεθάνει, εσείς και τα παιδιά σας. Λοιπόν, φύγετε, σου λέω!

Το επανάλαβε ξερά, άγρια, τραχιά:

— Φύγετε, είπα, από δω!

Είπε, σώπασε, κι ακούμπησε το ραβδί του, κοιτάζοντας μες στα μάτια το κοπάδι τους Φωκιανούς.

Ένα σούσουρο έγινε τότε ανάμεσα στους πρόσφυγες. Η φωνή του τόπου, που μιλούσε μέσο του γέροντα, τα δεινά και το όραμα του θανάτου, φοβερού και βέβαιου, που έσυρε πάνω απ' τα κεφάλια τους, τους είχε μουδιάσει, σκόρπισε μέσα τους το φόβο, πυκνό σύννεφο σε γυμνό ουρανό. Στέκαν βουβοί, γυμνά δέντρα, γυμνές ρίζες που σαλεύουν στα τυφλά, μπλέκουν μες στον αγέρα τα πλοκάμια τους, τυραννισμένα και βίαια, γυρεύοντας, με το ένστιχτο των πραγμάτων, χώμα.

Στέκαν, ίσαμε που το αγέρι του Σαρωνικού που φύσησε τράβηξε από πάνω τους το πνεύμα του πανικού. Τότε, το ίδιο άγρια, σκληρά, μ' όλες τις σκοτεινές δυνάμεις των κορμιών που γύρευαν πια ν' ακουμπήσουν στέρεα, στην αρχή μια φωνή, ύστερα όλες μαζί, γυναίκες και γερόντοι και άντρες του κοπαδιού, άρχισαν να ουρλιάζουν:

— Δε φεύγουμε από δω! Ποτές πια! Μας δώσαν τη γη και θα μείνουμε! Θα μείνουμε! Θα μείνουμε!

Ο άνεμος πήρε τις φωνές και τις σκόρπισε, τις χτύπησε στις πλαγιές του βουνού και τις δυνάμωσε.

Ένα σύννεφο άμμος σηκώθηκε και τους τύλιξε μέσα του. Αλάλαζαν και κουνούσαν τα χέρια τους ψηλά, μες στο θολό σύννεφο, θολοί σαν τέρατα του βυθού.

— Θα μείνουμε δω, κι ας πεθάνουμε! Θα μείνουμε πια, κι ας πεθάνουμε!

Τότε ο θυμός που φούσκωνε ξέσπασε και στην άλλη μεριά, στους βλάχους.

— Ε, λοιπόν! φώναζε ο γέροντας, φωνάζαν τώρα κ' οι άλλοι βοσκοί. Μείνετε, λοιπόν, και θα δούμε ποιος θα στεριώσει σ' αυτή τη γη! Θα σας χτυπήσουμε όπου σας βρούμε, θα σκοτώσουμε τα ζωντανά σας αν τύχει και κάμετε, θα πατήσουμε τα σπαρτά σας αν ριζώσουν! Χάρη ποτέ σας δε θα βρείτε σ' εμάς και στα παιδιά μας, ίσαμε που να ξεκληριστεί η φύτρα σας και να σβήσει!

Είχαν χαθεί μες στη χαράδρα, απ' όπου είχαν έρθει, κι ακόμα ακούγονταν οι φοβερές φωνές τους.

Τότε το σύννεφο ο άμμος χαμήλωσε και κατακάθισε στη γη. Αμίλητο, βαρύ, πιεσμένο απ' το στυφό κύμα το φόβο, έγειρε και το κοπάδι των Φωκιανών στη γη.»

[...] «... Όταν ο Γλάρος πήγαινε στο χωράφι του μικρού θεού, όπου αναπαυόταν η Ελένη, η Αυγή τον ακολουθούσε πάντα. Πήγαιναν στον τάφο, που δεν ήταν παρά μια κουβάρα χώμα υψωμένο από την επιφάνεια της γης. _ κάνε το σταυρό σου, της έλεγε ο πατέρας της. Εδώ από κάτω είναι η μητέρα σου. Η Αυγή έκανε φοβισμένη το σταυρό της, και θάθελε πολύ να ήταν τρόπος να δει κάτω από το χώμα το πρόσωπο εκείνο. Τη θυμόταν μόλις, πολύ αδύναμα. Μα αυτό που θυμόταν πιο ζωηρά, ήταν τα χέρια της που τη χάιδευαν. Α, αυτό το θυμόταν πολύ καλά! Γιατί από τότε που τη μητέρα της την πήρε το νερό, η Αυγή δεν ξαναδοκίμασε τέτοιο χάδι. Ήταν βέβαια ο πατέρας της και η νέα μητέρα της η Βάσω. Μα εκείνο ήταν άλλο ... Γι' αυτό η Αυγή θα ήθελε να σκαλίσει το χώμα ίσαμε που να βρει τα θαμμένα χέρια. Μα σαν τόλμησε να το πει μια μέρα στον πατέρα της, της αποκρίθηκε βιαστικά πως μήτε αυτό δεν γίνεται, γιατί τα χέρια και το σώμα των ανθρώπων γίνονται χώμα. Έτσι η Αυγή, ενώ ο πατέρας της έσκαβε το χωράφι εκεί πλάι και σφύριζε, κάθονταν μονάχη πολλή ώρα πάνω απ' τον τάφο, έπαιρνε μικρές χουφτιές χώμα και το βαστούσε μες τα χέρια της, ώσπου το χώμα ζεσταινόταν. Και τότε το απέθετε πάλι με προσοχή, εκεί όπου ήταν. ...»

Αραβικά Γκρο,
 Όσοι το πείρα τὰ λυκαυτοῦ
 ἔσκαψαν νὰ κρύβω τὰ μαρμάρια
 χάτι τῶν ἀρραβίων ἔτρεψεν, ἔμ' ἄγῃ
 διὰ τὸ κρυμμένον νὰ κίσει καὶ ἐν
 σὰ ἄγῃ, οὐκ ἄνιεναν ἔχθη, τὰ
 βασιλῆς ἡρωϊκῶν αὐτῶν ^{παικρῶν} ~~καὶ~~ ^{καὶ} ἀνδρῶν
 ἔκρυψαν ἐν τῷ ἔσκαψι μὲνεν ἡσυχῶς
 ἐπὶ τὸ ἔσκαψ. Ἄς ἴδωμεν καὶ οἱ γυμνασῆς,
 ἢ ἡρατοὶ καὶ εἰδοτὰ κάρτη, νὰ
 ἴδωμεν καὶ ἐξ ἑσῶ, ἡρωϊκῶν ἀνδρῶν
 πῶς ἄνιεναν, τὰς δευτέρων τὰς
 αἰῶν ἡσυχῶς καὶ ἡμῶν, τὰ ἴδωμεν.
 Ἀεὶ ἡρωϊκῶν καὶ ἡμῶν ἡρωϊκῶν
 ὅς ἐστιν ἡρωϊκῶν. || b.

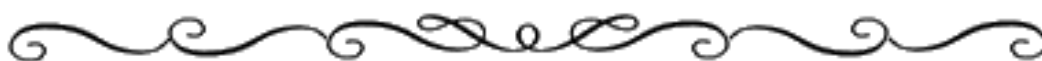
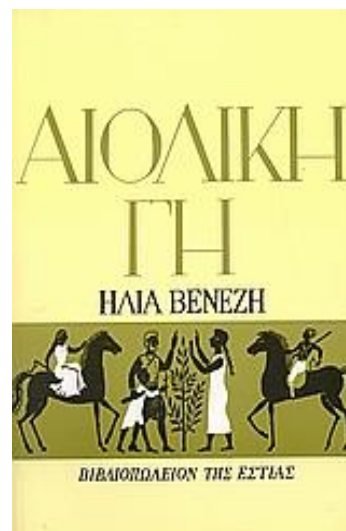
Συνελήφθη, δικάστηκε και αθωώθηκε για τις πολιτικές του ιδέες. Την πρώτη φορά στη Μυτιλήνη, διώχθηκε από το νόμο του «Ιδιωνύμου», επειδή συμμετείχε στην αγωνιστική ομάδα των «Πρωτοπόρων» και τη δεύτερη, το 1936, από τη δικτατορία Μεταξά. Τέλος, το 1943, συνελήφθη από τη γερμανική κατοχή και τέθηκε σε απομόνωση στο «Μπλόκ C» των

φυλακών Αβέρωφ. Αφορμή στάθηκε η ανάγνωση ενός ποιήματος του Μιστράλ για την ελευθερία, το οποίο διάβασε την 25^η Μαρτίου στο προσωπικό της τράπεζας. Αποφυλακίσθηκε με παρέμβαση του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού και άλλων προσωπικοτήτων της εποχής.

Γνωρίζεται με όλους τους λογοτέχνες και καλλιτέχνες της Γενιάς του '30, της οποίας θεωρείται από τους σημαντικότερους εκπροσώπους. Στις 14 Δεκέμβρη 1943 κυκλοφορεί η **"Αιολική Γη"** ένα από τα αριστουργήματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Είναι το βιβλίο του χαμένου παραδείσου των παιδικών χρόνων στα παράλια της Μικρασίας, και του δραματικού ξεριζώματος από τη γενέθλια γη. Η έκδοση εξαντλείται μέσα σε 2 βδομάδες. Αμέσως μετά τον πόλεμο, τα βιβλία του μεταφράζονται σε πολλές γλώσσες κι είναι τα πρώτα που φέρνουνε την άγνωστη ως τότε ελληνική λογοτεχνία στον έξω κόσμο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.

Η "Αιολική γη" μας μεταφέρει στα Κιμιντένια, βουνά της Μικράς Ασίας, όπου ζει η οικογένεια του μικρού Πέτρου με αρχηγό τον παππού. Ο Πέτρος, με την πιο αγαπημένη από τις τέσσερις αδερφές του, την Άρτεμη, παιδιά ακόμα, ζουν σε ένα μαγικό κόσμο γεμάτο παιδικά όνειρα που όμως σιγά-σιγά γκρεμίζεται όταν έρχονται σε επαφή με την αδικία, την κακία και τον πόλεμο. Ζούνε τον ξεριζωμό απ' τον τόπο και τη γη τους και την προσπάθεια να στεριώσουν σε ένα καινούριο μέρος. Η ζωή τους μπερδεύεται με φανταστικές ιστορίες απλών και τίμιων ανθρώπων, όπως του Αλί που γυρεύει σε όλη την Ανατολή να βρει το καμήλι του με το άσπρο κεφάλι και του Στέφανου του σαμαρά που προσπαθεί να κρατήσει τους ήχους μέσα σ' ένα παλιό ρολόι. Ο συγγραφέας παρουσιάζοντας την ιστορία μέσα από τα παιδικά μάτια του Πέτρου και συνδυάζοντάς την με απλές "αστείες" ιστορίες την κάνει να μοιάζει με παραμύθι της Ανατολής.

Αποσπάσματα από το έργο "*Αιολική Γη*"

[...]...«Στα Κιμιντένια κοντά στη γη, έμαθα να διαβάζω μες στα μάτια των ανθρώπων την καθημερινή, την αδιάκοπη αγωνία για τον καιρό, τη βροχή και τον άνεμο. Αυτό γινόταν προπάντων την άνοιξη, την εποχή του θερισμού και το φθινόπωρο. Ο παππούς μου κάθε βράδυ θα συμβουλευόταν τα σύννεφα που ταξιδεύαν πέρα απ' τα Κιμιντένια, και τ' άστρα. Έσκυβε έξω απ' το παράθυρο και κοίταζε αυστηρά κ' επίμονα τον ουρανό, συγκεντρωμένος στον εαυτό του, ενώ όλοι πίσω του σώπαιναν και περιμέναν. Ταπεινή, στέρη και ιερή η πείρα των ανθρώπων της γης, των απλοϊκών του προγόνων, καμωμένη αίμα στο αίμα του, ξυπνούσε και ζούσε, υπολογίζοντας την κίνηση στα σύννεφα, το φως στα άστρα, την ταραχή του αγέρα στην ατμόσφαιρα. Σα να ήταν κάποια μυστική φωνή στον αγέρα, και στα σύννεφα, και στ' άστρα. Μα κανείς μας δεν την άκουγε, κανείς δεν είχε το προνόμιο εκτός από κείνον.

Όταν η συνομιλία με τη νύχτα τελείωνε, τραβούσε μέσα το κεφάλι του και γύριζε σ' εμάς. Τότε τα μάτια της γιαγιάς και της μητέρας μου μεγάλωναν πιο πολύ, και μες στο υγρό τους φως έπαλλε η αγωνία.

Εκείνος έλεγε απλά:

— Έχουμε βροχή! Ίσαμε αύριο το βράδι!

Ή, το ίδιο απλά:

— Ξερός καιρός. Όχι, δεν έχουμε βροχή!

Τότε ανάλογα με την εποχή, με το αν ήταν η βροχή χρήσιμη ή καταστροφή για τα γεννήματα, γαλήνη ή άφωνα θλίψη χυνόταν μες στα μάτια των γυναικών. Η πιο σοφή, η γιαγιά, είχε μάθει, στο πέρασμα του καιρού, πως δεν έπρεπε στις πικρές ώρες να προσθέτει την ταραχή τη δική της στις έγνοιες του άντρα της, πως έπρεπε να σωπαίνει και να δαγκάνει τη λύπη στα δόντια της. Όταν, λοιπόν, τα μηνύματα του ουρανού ήταν κακά για τη γη, μαζεύοντας όλη τη δύναμή της για να συγκρατηθεί ψιθύριζε ταπεινά, ενώ σταύρωνε τα χέρια της με εγκαρτέρηση:

— Βλογημένο τ' όνομά του...

Κ' ευθύς έπειτα γύριζε σ' εμάς, τα παιδιά, που περίεργα παρακολουθούσαμε την τελετή, βρίσκοντας έτσι διέξοδο:

— Εσείς πρέπει πια να πάτε να κοιμηθείτε, έλεγε.

Ερχόταν τότε πάντα μαζί μας, έκανε νόημα και στη μητέρα μας να φύγει, αφήνοντας έτσι τον παππού μονάχο στις σκέψεις του. Κ' ενώ μας οδηγούσε να κοιμηθούμε:

— Απόψε να πείτε στην προσευχή σας, να παρακαλέσετε να μας στείλει ο Θεός βροχή, έλεγε.

Τι άλλο είχε να κάμει η γιαγιά για να δώσει στο σύντροφό της βοήθεια; Όταν ήταν νέα και μονάχη ikέτευε μυστικά μονάχη. Ίσως γίνει το θαύμα, έλεγε, να τρέξουν γρήγορα στα Κιμιντένια τα σύννεφα που τόσο αργούσαν. Όταν ήρθαν τα παιδιά της, τα έμαθε να παρακαλούν εκείνα – ακούγεται πάντα πιο πρόθυμα η φωνή ενός παιδιού. Κι όταν ήρθαμε εμείς, τα παιδιά των παιδιών της, μας έμαθε εμάς να μεσιτεύουμε:

— Παρακαλέστε να μας έρθει βροχή αυτές τις μέρες, μας έλεγε.

Κ' η φωνή της έτρεμε, σα να μας ikέτευε να μην την εγκαταλείψουμε.

Κ' εμείς δεν της χαλούσαμε το χατίρι. Πότε, σύμφωνα με τις οδηγίες της, παρακαλούσαμε να 'ρθει βροχή, πότε να μην

έρθει. Ήταν σαν παιχνίδι. Όμως έρχονταν φορές που τα μπερδεύαμε και τα κάναμε θάλασσα. Μια νύχτα, ενώ μας είχε πει να προσευχηθούμε για να βρέξει, εμείς παρακαλέσαμε, να φύγουν τα σύννεφα. Έτυχε τότε και τα σύννεφα φύγανε. Πρωί-πρωί την άλλη μέρα, μόλις είδαμε γαλάζιο τον ουρανό, τρέξαμε στη γιαγιά. Και πριν προλάβουμε να δούμε πόσο λυπημένη ήταν:

— Είδες γιαγιά; Έπιασε η προσευχή μας! είπαμε. Τα σύννεφα φύγανε!

Τρομαγμένη γύρισε και μας κοίταξε. Τ' απονήρευτα μάτια της παίξανε βιαστικά:

— Για όνομα του Θεού! Τι λέτε; Μα γιατί κάνατε την προσευχή σας χτες τη νύχτα;

— Μα για να φύγουν τα σύννεφα, γιαγιά! Έτσι δε μας είπες;

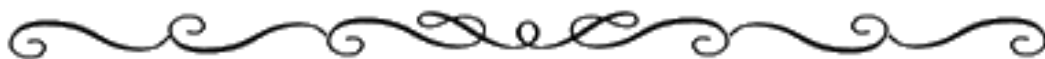
— Αχ, παιδάκια μου! Γιατί το κάματε αυτό; Γιατί; μουρμούριζε σε μεγάλη ταραχή. Δε σας είχα πει αυτό! Δεν ακούσατε καλά! Τώρα θέλουμε βροχή!

Κ' ύστερα, σα να συνομιλούσε με τον εαυτό της:

— Πώς να 'ρθει η βροχή;.. ψιθύρισε. Τι να κάμει κι ο Θεός, αφού τα παιδιά τον παρακαλέσανε να μη στείλει νερό...

Λυπηθήκαμε για ό,τι έγινε. Κι όταν, μian άλλη φορά πάλι τα μπερδέψαμε και δε συμφωνούσαμε όλα τα παιδιά για το τι έπρεπε να παρακαλέσουμε, στείλαμε την Αγάπη να ρωτήσει μέσα:

— Γιαγιά, τι θέλουμε απόψε; Να βρέξει ή να μη βρέξει;»

[...]... «Τα άστρα όλα έχουν βγει. Ταξιδεύουν στο Αιγαίο τα παιδικά όνειρα μας. Το κύμα χτυπά τη μάσκα του καϊκιού μας και τα κοιμίζει. Κοιμηθείτε όνειρα μας. Στην ξένη χώρα που πάμε, πρόσφυγες, τι άραγες να μας περιμένει, τι μέρες να είναι ν' ανατείλουν;

Η Λένα αποκοιμήθηκε. Ήθελε πολύ τον τόπο με το κοκκινόχωμα. Εκεί θα ζούσε με τον άντρα που θα 'παιρνε, και θα 'κανε πολλά παιδιά, και θα είχαν κουνέλια και περιστέρια κι άλλα πολλά. Όχι, η Λένα δε μελετούσε ταξίδια σε θάλασσες. Δεν ήθελε να τη χωρίσουν απ' τα Κιμιντένια. Δεν το ήθελε.

Ταξιδεύουν στο Αιγαίο τα όνειρα μας.

Η γιαγιά μας κουράστηκε. Θέλει να γείρει το κεφάλι της στα στήθια του παππού, που έχει καρφωμένα πίσω τα μάτια του μπας και ξεχωρίσει τίποτα απ' τη στεριά τίποτα απ' τα Κιμιντένια. Μα πια δε φαίνεται τίποτα, Η νύχτα ρούφηξε μέσα της τα οχήματα και τους όγκους.

Η γιαγιά γέρνει το κεφάλι της να το ακουμπήσει στα στήθια που την προστατέψανε όλες τις μέρες της ζωής της. Κάτι τηνμποδίζει και δεν μπορεί να βρει το κεφάλι ησυχία : σαν ένας βώλος να είναι κάτω απ' το πουκάμισο του γέροντα.

-Τι είναι αυτό εδώ; ρωτά σχεδόν αδιάφορα. Ο παππούς φέρνει το χέρι του, Το χώνει κάτω; απ' το ρούχο, βρίσκει το μικρό ξένο σώμα που ακουμπά στο κορμί του και που ακούει τους χτύπους της καρδιάς του.

-Τι είναι;

-Δεν είναι τίποτα, λέει δειλά α παππούς, σαν παιδί που έφταιξε. Δεν είναι τίποτα.

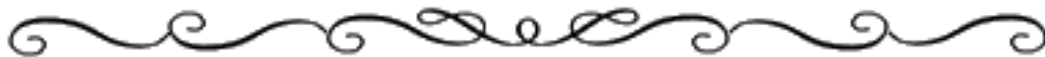
Λίγο χώμα είναι.

-Χώμα!

Ναι. Λίγο χώμα απ' τη γη τους. Για να φυτέψουν ένα βασιλικό της λέει στον ξένο τόπο που πάνε. Για να θυμούνται.

Αργά τα δάχτυλα του γέροντα ανοίγουν το μαντίλι όπου είναι τυλιγμένο το χώμα. Ψάχνουν κει μέσα, ψάχνουν και τα δάχτυλα της γιαγιάς, σαν να το χαϊδεύουν. Τα μάτια τους, δακρυσμένα, στέκουν εκεί.

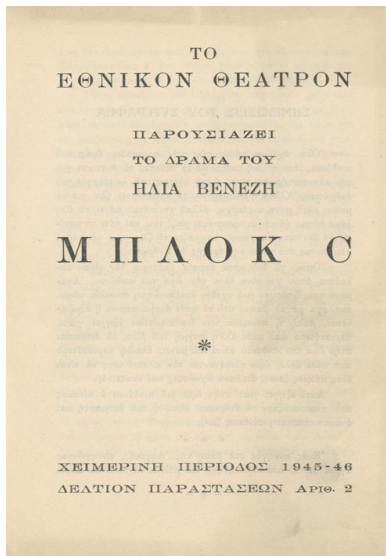
-Δεν είναι τίποτα λέω. Λίγο χώμα. Λίγο χώμα. Γη, Αιολική Γη, Γη του τόπου μου.»

Η μέχρι στιγμής παρουσίασή μας, της σημαντικότερης τριλογίας από το έργο του Βενέζη (Νούμερο 31328,Γαλήνη και Αιολική Γη)επιβεβαιώνει την εικόνα ενός δημιουργού με απόλυτα προσωπικό αφηγηματικό ύφος και με βασική θεματογραφία την τραγικότερη

εθνική περιπέτεια του εικοστού αιώνα, τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Σε τελείως διαφορετικό ύφος κινείται το θεατρικό **Μπλόκ C**, δράμα σε τρεις πράξεις, που ο συγγραφέας εμπνεύστηκε από τη σύλλησή του από τους Γερμανούς και την παραμονή του στο κελί των μελλοθανάτων του Μπλόκ C στις φυλακές Αβέρωφ. Το έργο παίχθηκε στο Εθνικό Θέατρο το 1945 και εκδόθηκε το επόμενο έτος.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Η υπόθεση διαδραματίζεται «κεκλεισμένων των θυρών» της φυλακής, όπου επτά άνθρωποι περιμένουν το θάνατο από στιγμή σε στιγμή. Ανήκουν ο καθένας σε διαφορετικό κόσμο: ένας αντισμήναρχος, ένας φοιτητής, ένας διπλωμάτης, ένας αντάρτης, ένας σαλταδόρος, ένας αγαθός ανθρωπάκος, ένας δειλός που

γίνεται καταδότης. Η αναμονή του θανάτου αναδεικνύει το χαρακτήρα των συλληφθέντων.

Τα δύο τελευταία μυθιστορήματά του είναι η «Έξοδος» και ο «Ωκεανός».

Στην «Έξοδο» (1950), συγκλονισμένος βαθιά από τη γερμανική κατοχή, ιστορεί όλη τη

φρίκη του Ελληνισμού μπροστά στον καινούργιο κατακτητή. Οι Γερμανοί, οι Ιταλοί, οι μαυραγορίτες, οι καταδότες, είναι οι νέοι και φοβεροί διώκτες του λαού. Όπως σ' όλο το έργο του Βενέζη, έτσι κι εδώ, κυριαρχεί η κατανόηση για τον άνθρωπο που ζει μέσα στην εξαθλίωση, διατηρώντας την ελπίδα και την αξιοπρέπειά του. Στο χρονικό αυτό της Κατοχής, ο Βενέζης ακολουθεί ένα κοπάδι κυνηγημένων Ελλήνων που ξεκινά από τη Μακεδονία και τη Θράκη και κατεβαίνει, διασχίζοντας τον κορμό της χώρας, να βρει καταφύγιο στην Αθήνα. Στις φοβερές εικόνες εκείνης της εξόδου συμπλέκεται αδιάκοπα το παρελθόν με το παρόν, καθώς η πορεία ακολουθεί δρόμους συνδεδεμένους με τους ελληνικούς μύθους, με την αρχαία τραγωδία, με την ποίηση και με τη δόξα.

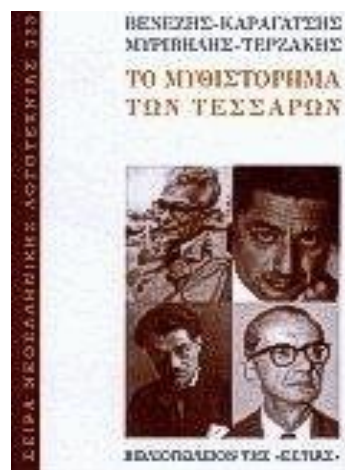

Ο «**Ωκεανός**» (1956) ανήκει στο λογοτεχνικό είδος που βρίσκεται ανάμεσα στο ημερολόγιο και την ταξιδιωτική εντύπωση.

Το 1958 συμμετέχει σε μια συγγραφική απόπειρα, που αρχικά δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στην εφημερίδα **Ακρόπολις**. Πρόκειται για το «**Μυθιστόρημα των Τεσσάρων**», ένα μυθιστόρημα που γράφτηκε από τέσσερις εκπροσώπους της

Γενιάς του '30, τους: Άγγελο Τερζάκη, Στράτη Μυριβήλη, Ηλία Βενέζη και Μ. Καραγάτση.

Εμπνευστής του μυθιστορήματος ήταν ο Γιάννης Μαρής και σύμφωνα με μαρτυρίες οι συγγραφείς πείσθηκαν να συμμετάσχουν στην απόπειρα μετά από αρκετές αμφιβολίες. Όρος της συμφωνίας ήταν να μην υπάρχει καμία συνεννόηση των συγγραφέων σχετικά με την εξέλιξη της πλοκής: ο κάθε συγγραφέας θα συνέχιζε την αφήγηση από εκεί που την άφησε ο προηγούμενος εκμεταλλευόμενος με όποιον τρόπο ήθελε το υλικό των προηγούμενων ενοτήτων. Η δημοσίευση του έργου θα γινόταν στην εφημερίδα **Ακρόπολις** σε οκτώ εβδομαδιαίες συνέχειες και η σειρά θα καθοριζόταν με

κλήρωση, ενώ ο τίτλος δόθηκε μετά από προτάσεις των αναγνωστών της εφημερίδας.

Η σειρά των συγγραφέων ήταν η εξής: Μυριβήλης, Καραγάτσης, Τερζάκης, Βενέζης για τον πρώτο κύκλο των τεσσάρων εβδομάδων και αμέσως ακολούθησε ο δεύτερος κύκλος με την ίδια σειρά.

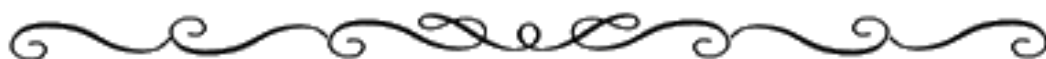

Η προσπάθεια αυτή βρήκε αργότερα και άλλους μιμητές.

Τα διηγήματά του ο Βενέζης δημοσίευσε στα εξής βιβλία: *Ο Μανώλης Λέκας κι άλλα διηγήματα* (1928), *Αιγαίο* (1941), *Ακήφ* (1944), *Άνεμοι* (1944), *Ώρα πολέμου* (1946), *Οι νικημένοι* (1954), *Αρχιπέλαγος* (1972), *Μικρασία χαίρε* (1974, διηγήσεις συμβάντων). Δημοσίευσε τις αφηγήσεις: *Εφταλού* (1972) και *Στις ελληνικές θάλασσες* (1973)

και τα ταξιδιωτικά: *Φθινόπωρο στην Ιταλία* (1950), *Αμερικανική γη* (1954), *Αργοναύτες* (χρονικά και ταξίδια 1961) και *Περιηγήσεις* (1973).

Εξέδωσε επίσης τρία ιστορικά βιβλία: *Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός* (1952), *Χρονικόν της Τράπεζας της Ελλάδος* (1955) και *Εμμανουήλ Τσουδερός, ο πρωθυπουργός της μάχης της Κρήτης και η εποχή του* (1966).

Από την «**Ώρα πολέμου**» αξίζει να παραθέσουμε το παρακάτω απόσπασμα με τίτλο «Έτσι είναι ο πόλεμος»

«Ο Αντώνης ήταν μικρός βοσκός και ήταν δέκα χρονών, όταν ο πόλεμος ήρθε, στα 1940, στην Ελλάδα. Ζούσε με τον πατέρα και με τον παππού του, βόσκοντας τα πρόβατά τους στα βουνά, που ήταν πέρα απ' τον Ασπρόπυργο. Για τις μεγάλες πολιτείες, που άσπριζαν κάτω, τον Πειραιά και την Αθήνα, ήξερε πολύ λίγα

πράγματα. Μια ή δυο φορές έτυχε να κατεβεί με τον πατέρα του κατά κει και αυτό που θυμόταν ήταν μονάχα τα πολλά καράβια του λιμανιού, το δάσος, τα ξάρτια και ο μεγάλος θόρυβος. Πόσο όλα ήταν διαφορετικά και ήσυχα πάνου στους λόφους τους πέρα απ' τον Ασπρόπυργο!

Εκεί ήξερε σπιθαμή με σπιθαμή την καλή γη, πού είχε πολύ χορτάρι και πού όχι. Τις νύχτες τα βήματά του πήγαιναν στα τυφλά όπου έπρεπε, σαν πλάσματα μοναχικά και, βέβαια, μπροστά του πήγαινε το κοπάδι τους κι από πάνω του ήταν τα άστρα, φιλικά και εγκάρδια.

Τότε ο μεγάλος πόλεμος, αφού ταξίδεψε πολλές χώρες και πέρασε πολλά βουνά και πολλές κοιλάδες, ήρθε στην Ελλάδα, πήρε τον πατέρα του μικρού βοσκού απ' τη γαλήνη των λόφων και τον έστειλε να σκοτώνει ανθρώπους.

Ο μικρός βοσκός πολύ απόρεσε. Ρωτούσε το γερο-παππού του, για να μάθει σαν τι πράμα να ήταν αυτό, "ο πόλεμος". Εκείνος του αποκρινόταν:

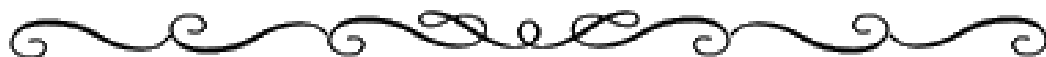
- Θυμάσαι τότε που έπεσε πολύ νερό και πήρε τα πρόβατά μας και τα έπνιξε και πήρε μαζί του και ανθρώπους.

Ναι, το θυμόταν καλά.

- Έτσι είναι ο πόλεμος. Κάθε τόσα χρόνια έρχεται το κακό, παίρνει νιούς ανθρώπους και κανένας δεν ξέρει αν θα γυρίσουν.

Ο μικρός βοσκός τότε πολύ φοβήθηκε για τον πατέρα του. Μα ο γέροντας τον ησύχασε, λέγοντάς του ό,τι του ερχόταν. Έπειτα πάλι ο μικρός ρώτησε, επειδή δεν καταλάβαινε:- Και πούθε, παππούλη, έρχεται το κακό αυτό; Απ' τον ουρανό πάνω;- Όχι, παιδί μου. Απ' τους ανθρώπους.

Και ο μικρός βοσκός δεν καταλάβαινε πια τίποτα. Ήξερε για τη νεροποντή, πως, σαν έρθει απ' τα σύννεφα, οι άνθρωποι τρέχουν να φυλαχτούν. Τι κάνουνε λοιπόν γι' αυτή την άλλη, τη μεγάλη νεροποντή, και πώς γίνεται να τη φέρνουν οι ίδιοι στη γη και τίποτα να μην κάνουν, για να φυλαχτούν;»

Υπήρξε τακτικός συνεργάτης των εφημερίδων **Βήμα** (1946-1973) και **Ακρόπολις** (1958-1973) καθώς επίσης και του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας με τις εκπομπές «Σας μιλά ο φίλος σας», «Ξένοι περιηγητές στην Ελλάδα», «Πλοία και Θάλασσα».

Διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στην πνευματική ζωή της χώρας.

Το 1957 εξελέγη μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, θέση από την οποία ανέπτυξε έντονη πολιτιστική δραστηριότητα.

Από το 1950 ανέλαβε διάφορες υπεύθυνες θέσεις όπως Γενικός Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου και διευθύνων Σύμβουλος του Εθνικού Θεάτρου (1950-52), Διοικητικός Διευθυντής και Πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής (1964-67), Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (1960), Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κοινότητας των Ευρωπαίων Συγγραφέων (1965-66), Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Βασιλικού Εθνικού Ιδρύματος (1966), Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης (1966-70), Πρόεδρος του Φεστιβάλ Κινηματογράφου (1963-66), Πρόεδρος σε κριτικές επιτροπές των Υπουργείων Παιδείας και Προεδρίας (1958-66) και ιδρυτικό μέλος της Ομάδας των 12.

Τα τρία τελευταία χρόνια της ζωής του (1971-1973) υπέφερε από σοβαρό πρόβλημα υγείας. Πέθανε στις 3 Αυγούστου 1973 στην Αθήνα, από καρκίνο του λάρυγγα. Η κηδεία, σύμφωνα με την επιθυμία του έγινε στο Μόλυβο της Μυτιλήνης και η ταφή του στο παλιό, μικρό νεκροταφείο του Μολύβου. Επάνω στην πλάκα του τάφου, όπως το είχε ζητήσει ο ίδιος, δεν υπάρχει παρά μια μόνο λέξη: ΓΑΛΗΝΗ.

Ο Ηλίας Βενέζης υπήρξε ένας από τους κορυφαίους της λεγόμενης «γενιάς του '30».

Ο Βενέζης ανάμεσα σε λογοτέχνες της γενιάς του '30, όπως οι Γ. Σεφέρης, Ανδρ. Εμπειρίκος, Αγγ. Τερζάκης, Γ. Θεοτοκάς, Ανδρ. Καραντώνης, Κ. Πολίτης, Γ. Κατσιμπαλής κ.ά

Είναι από τους συγγραφείς του οποίου το έργο (όπως άλλωστε και η ζωή του) έχει σημαδευτεί οδυνηρά από τη Μικρασιατική Καταστροφή, την αιχμαλωσία, τον ξεριζωμό, την προσφυγιά. Το ίδιο ακριβώς συνέβη και με τη ζωή των πρώτων κατοίκων της πόλης μας, της Νίκαιας, που φτιάχτηκε από ανθρώπους που ξεριζώθηκαν, ταλαιπωρήθηκαν, πάλεψαν να ξαναστήσουν τη ζωή τους, νοσταλγώντας πάντα τη χαμένη τους πατρίδα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, αλλά και για να τιμήσουμε όλους αυτούς τους ανθρώπους, το σχολείο μας, το 4^ο Γυμνάσιο Νίκαιας, επέλεξε, να φέρει το όνομα του Ηλία Βενέζη, τα έργα του οποίου εξακολουθούν να διαβάζονται και να διδάσκουν εμάς τους νεότερους.

ΠΗΓΕΣ

- ❖ «Το νούμερο 31328» του Ηλία Βενέζη
- ❖ «Η Γαλήνη» του Ηλία Βενέζη

- ❖ «Αιολική Γη» του Ηλία Βενέζη
- ❖ «Ώρα πολέμου» του Ηλία Βενέζη

- ❖ «Η Αττική Νίκαια» Αρχοντίας Παπαδοπούλου
- ❖ «Νίκαια» έκδοση Ιεράς Μητρόπολης Νίκαιας

- ❖ «Η Γέννηση της Κοκκινιάς» Σίμου Μιχαηλίδη

- ❖ <http://www.el.wikipedia.org>
- ❖ <http://www.silia.gr/t/GALINI.htm>

- ❖ <http://www.elia.org.gr>
- ❖ <http://www.peri-grafis.com>

- ❖ <http://www.ekebi.gr>

